

Г. А. Мохонько,
старший викладач, Національний технічний університет
України "Київський політехнічний інститут"

ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ: КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ

У статті розкриті існуючі методологічні підходи до визначення критеріїв і показників, що використовуються при оцінюванні економічної стійкості підприємств. Обґрунтовані критерії та показники економічної стійкості підприємств, що враховують особливості видавничо-поліграфічної галузі.

In the article considered are existing methodological approaches to definition of criteria and parameters which are used at an estimation of economic stability of the enterprises. The criteria and parameters of stability of the enterprises are proved which take into account feature of publisher-polygraphic branch.

ВСТУП

В умовах загострення конкуренції в сфері розповсюдження інформації, посилення боротьби за потенційного клієнта одним з пріоритетів розвитку підприємств видавничо-поліграфічної галузі (ВПГ) є забезпечення стійкості їх роботи. За даними Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції, станом на 1.01.2008 р. на ринку друкованої продукції діє 3913 суб'єкт видавничої справи (3166 — юридичні особи, 747 — фізичні особи). Серед них: 1231 суб'єктів видавничої справи займаються лише видавничою діяльністю, 984 — виготовленням видавничої продукції; 247 — розповсюдженням видавничої продукції [11].

Забезпечення стійкої роботи підприємства — це гарантія запобігання кризових ситуацій і економічного розвитку галузі в цілому. Оцінювання економічної стійкості є важливою складовою у визначенні проблем, що перешкоджають забезпеченню необхідного рівня економічної стійкості підприємства. Щоб прийняти грамотні рішення щодо розвитку підприємства, керівництву важливо знати наслідки впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на ступінь економічної стійкості, виявити позитивні або негативні тенденції функціонування підприємства.

На теперішній час серед еко-

номістів відсутня єдина точка зору щодо того, які конкретні показники діяльності підприємств потрібно вважати показниками його економічної стійкості. Це відображається в багатоманітності різних підходів до оцінки економічної стійкості підприємства в існуючій науковій методології.

Різні аспекти проблеми дослідження економічної стійкості, зокрема розробки показників оцінки, знайшли своє відображення в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних авторів. Серед них можна виділити Герасимова Б.Н., Рубцева М.М., Єзерського С.Г., Анохіна С.Н., Романову А.І. та багато інших. Вагомий внесок у розробку проблеми управління економічною стійкістю зробили вчені України. Серед них Іванов В.А., Гречаний В.В., Поліщук О.А., Скоробогатова В.В., Городицька Д.М.

З метою розробки показників, що всесторонньо характеризують економічну стійкість, вчені спираються на визначення складових економічної стійкості. Брянцева І.В. сформувала систему показників, що характеризує виробничо-технічну і фінансово-економічну функціональні складові економічної стійкості і яка включає такі підсистеми, як: виробничо-економічний потенціал, техніко-технологічний рівень, кадровий склад, організація виробництва, ділова активність, фінансова стійкість, рентабельність [4].

Розробкою показників для проведення оцінки економічної стійкості промислових підприємств займаються і вітчизняні вчені. Так, Іванов В.Д. всі показники групує в два блоки — зовнішніх та внутрішніх показників стійкості (фінансово-економічні, виробничо-економічні, організаційно-економічні), що дозволяє більш детально розкрити механізм оцінки організаційної складової досліджуваного явища [7].

Поліщук О.А. пропонує під економічною стійкістю розуміти здатність оптимально використовувати свій потенціал, що дозволяє швидко адаптуватися до динамічних змін зовнішнього середовища, в довгостроковій перспективі задовольняючи потреби всіх учасників господарської діяльності. Він виділяє такі найвагоміші елементи: виробнича, ресурсна, фінансова, ринкова, інтерфейсна, соціальна, екологічна стійкість, на базі яких з використанням методу бальної та експертної оцінки розраховує коефіцієнт економічної стійкості [8]. Але, на нашу думку, соціальна стійкість та екологічна не повинна розглядатися як елемент економічної стійкості підприємств. Сукупність економічної, соціальної та екологічної формує рівень загальної стійкості підприємства.

Деякі вчені не виділяють в рамках економічної стійкості підприємства окремі складові, за яким потім формується набір показників оцінки. Зокрема, Золотов А. запропонував перелік показників, що відображають негативні моменти, тенденції економічної діяльності підприємства. В основному цей перелік складається з показників, що характеризує фінансову складову господарської діяльності підприємства. Автор вказує на те, що в кожному конкретному випадку на основі методу експертних оцінок необхідно відібрати із запропонованого переліку ті показники, які відповідають специфіці підприємства в конкретній економічній ситуації. Після відбору показників відбувається їх ранжування (визначення значимості) також експертних шляхом [6].

Стоянови Е.А. і Е.С. виділяють 16 показників економічної стійкості підприємства: рентабельність власних засобів, запас фінансової стійкості підприємства, ефект фінансового важеля, плече фінансового важеля, коефіцієнти маневрування власних засобів, накопичення амортизації, фінансової незалежності, довготривалого залучення позикових засобів, реальної вартості основних і матеріальних оборотних засобів, покриття інвестицій, співвідношення залучених засобів і здатності самофінансування, співвідношення здатності самофінансування і додаткової вартості [13, 14].

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою статті є розробка критеріїв і визначення набору показників для проведення оцінки економічної стійкості підприємств видавничо-поліграфічної галузі.

РЕЗУЛЬТАТИ

Забезпечення економічної стійкості підприємств вимагає вирішення багатьох складних задач, серед яких велике значення має визначення критеріїв та показників, що найбільш повно її характеризує.

Обґрунтування критерію вибору для підприємств ВПП як відкритих систем розв'язує питання про те, яким чином порівнювати між собою різні варіанти управлінських рішень, що приймаються.

Райзберг Б. А., Лозовський А. Ш., Стародубцева Е. Б. визначають критерій (від грец. *critirion*) як ознаку, на базі якої формується оцінка якості економічного об'єкта, процесу, як мірою такої оцінки [9].

На нашу думку, критерій оцінки економічної стійкості — це головна ознака, на базі якої визначається рівень показників для виявлення впливу кожної складової економічної стійкості на результати соціально-економічного розвитку підприємства.

Іванов В.А. виділяє зовнішній та внутрішній критерій оцінювання економічної стійкості. Так, за його думкою, зовнішній критерій стійкості дає оцінку ефективності діяльності підприємств відповідно з мірою досягнення цілей підприємства. Він відображає інтереси і переваги зовнішніх груп впливу (замовники; потоки комплектуючих виробів, матеріалів, засобів виробництва; кредитори; органи федерального і місцевого управління; акціонери). Внутрішній критерій відображають цілі окремих елементів економічної системи підприємства і є продуктом відповідних підрозділів, що складають систему і визначають її поведінку [7].

Діяльність підприємства як стійкої соціально-економічної системи повинна базуватися на принципах стійкого розвитку. Виготовляючи друковану продукцію чи надаючи поліграфічні послуги, суб'єкти ВПП з метою отримання прибутку іноді нерационально використовують природні ресурси, наносячи шкоду навколишньому середовищу. Підприємство ВПП має виступати як природозберігаюча система, об'єднуючи в одне ціле екологічні, економічні і соціальні аспекти. Постає питання визначення критерію оцінювання кожної з цих складових (табл. 1).

Із метою оцінювання забезпечення економічної стійкості підприємства в ринковому середовищі розробляється система показників, яка повинна відображати:

— міру реалізації основних прин-

Таблиця 1. Критерії оцінювання стійкості підприємств ВПП

Критерій	Складові стійкості підприємства ВПП		
	Соціальна складова	Економічна складова	Екологічна складова
	Забезпечення соціальної захищеності та всебічного розвитку особистості, удосконалення життєвих умов робітників трудових колективів (покращення умов праці, збільшення заробітної плати, покращення житлових умов, розвиток побутового обслуговування, охорону здоров'я, культури тощо), стимулювання їх трудової поведінки	Здатність підприємства ВПП стабільно розвиватися шляхом забезпечення максимально ефективного використання всіх використовуваних ресурсів та закріплення позицій на ринку друкованої продукції	Безпечність умов праці на підприємстві, охорона навколишнього середовища

ципів і закономірностей, характерних для відкритих систем, і впливаючих з них властивостей;

— склад і потенціал компонент підприємства, міру досконалості їх відношень і зв'язків;

— зовнішню і внутрішню ефективність;

— порівняння стійкості різних підприємств, що реалізують аналогічні завдання [7].

У загальному значенні економічний показник є кількісною і якісною характеристикою явищ і результатів [10]. сучасному економічному словнику економічні показники визначаються як "величини, критерії, рівні, вимірники", які дозволяють судити про стан економіки країни, регіону, підприємства, сім'ї та зміни цього стану [9].

Показник оцінки економічної стійкості — це кількісне вираження рівня економічної стійкості підприємства, що характеризує потенційні можливості різних її складових.

Дослідження систем показників оцінювання економічної стійкості, що пропонують як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, дозволило їх систематизувати за різними ознаками (табл. 2).

Об'єктивне оцінювання економічної стійкості функціонування підприємства (зокрема і ВПП) не може базуватися на довільному наборі показників. Їх вибір обумовлюється тим, що всі показники в комплексі визначають загальну економічну стійкість.

Показники економічної стійкості підприємств ВПП повинні відображати ефективність розвитку підприємства і слугувати базою для внесення при необхідності відповідних корективів у розвиток підприємства.

Ефективність розвитку всієї видавничо-поліграфічної галузі залежить від ефективності діяльності його підсистем. Оскільки виробничими підсистемами ВПП є видавці, виготовники та розповсюджувачі видавничої продукції, ефективність функціонування кожної з підсистем відображається на ефективності усієї видавничо-поліграфічної галузі. Так, головним показником ефективної діяльності є:

— для видавців: кількість випуску видавничої продукції на душу населення, загальна кількість випуску

Таблиця 2. Класифікація показників економічної стійкості підприємства [7; 15]

Класифікаційна ознака	Різновид
По відображенню якості системних складових	- виходу (результатів) - входу (витрат) - процесу (перетворенню ресурсів)
По мірі деталізування	- система показників - інтегральні - локальні - приватні
За часом дії	- статистичні - динамічні
У напрямі дії	- максимум - мінімум
За формою вияву	- абсолютні (натуральні і вартісні) - відносні
За джерелами формування	- оперативний облік - управлінський облік - фінансовий облік - податковий облік - поза облікові показники
За взаємозв'язками	- факторні - результативні
За інтересами – різних груп користувачів	- для бухгалтерів - для управлінського персоналу - для зовнішніх користувачів
За характером процесу, що відображається	- господарська діяльність - фінансова діяльність
За вимогою ринку	- узагальнюючі (показники виробництва і реалізації продукції, витратні показники, економічний прибуток) - фінансові (показники фінансової стійкості, показники платоспроможності і ліквідності, показники ділової активності, показники рентабельності)

видавничої продукції за назвами та накладом у регіоні;

— для виготівників: обсяг виготовленої видавничої продукції, кількісний склад асортименту видавничої продукції, оперативність її виготовлення та загальна потужність технічного парку видавничо-поліграфічної галузі регіону;

— для розповсюджувачів: швидкий оборот видавничої продукції, кількість договорів з постійними постачальниками та споживачами, їх співвідношення.

Зростання прибутку є одним з головних завдань видавничо-поліграфічної галузі України. Про нестабільне становище в галузі свідчить і високий відсоток збиткових підприємств — в межах 36—40% за останні роки. Спостерігається тенденція зменшення чистого прибутку на 98,3% у 2006 році порівняно з 2001 роком для підприємств видавничої справи і збільшення на 194,4% — для поліграфічної діяльності [12].

Детальний аналіз систем показників економічної стійкості дозволив запропонувати набір показників для оцінювання стійкості підприємств ВПГ, який найбільш повно відображає зовнішні і внутрішні можливості підприємств на ринку друкованої продукції. З метою оцінювання зовнішнього рівня використовуються показники результативності, які характеризують прибутковість і конкурентоздатність (табл. 3).

При оцінюванні внутрішнього рівня складових економічної стійкості пропонуємо виділити 6 груп показників: сировинна (ресурсна), виробнича, фінансова, інвестиційна, управлінська, маркетингова (табл. 4).

Досягнення економічних показників на підприємстві неможливо без робочої сили. На підприємствах видавничо-поліграфічної галузі працює 44744 чол. (23042 чол. — на підприємствах видавничої справи, решта — у поліграфічній діяльності). Близько 67—70% персоналу підприємств видавничої справи мають вищу освіту, на підприємствах поліграфічної діяльності цей показник становить 47—50% (за даними 2006 року) [12].

Стійкість чисельності персоналу є найбільш важливим показником соціальної стійкості підприємства внаслідок зростаючого безробіття і пов'язаною з цим соціальною напругою в суспільстві. Показники для оцінки соціальної стійкості підприємства повинні характеризувати соціальні процеси, що відбуваються в соціально-економічній системі. Вони поділяються на групи: трудовий потенціал та мотивація праці (характеризує матеріальну задоволеність робітників підприємства) (табл. 5).

В умовах посилення тиску законодавства, розвитку екологічної політики і заходів, що направлені на

Таблиця 3. Зовнішні показники діяльності підприємств у забезпеченні економічної стійкості [7, с. 66]

Група показників	Показник
1. Прибуток	1.1. Прибуток 1.2. Рентабельність 1.3. Обсяг продажу
2. Конкурентоздатність підприємства	2.1. Інноваційний потенціал 2.2. Ринкова активність 2.3. Стратегічні капіталовкладення
3. Конкурентоздатність продукції	3.1. Якість продукції 3.2. Ціна продукції 3.3. Післяпродажне обслуговування

збереження навколишнього середовища, а також в умовах загального росту зацікавленості питаннями навколишнього середовища, включаючи стійкий розвиток підприємства стають зацікавленими в тому, щоб досягти достатнього рівня екологічної ефективності. Вони прагнуть демонструвати її, контролюючи вплив своєї діяльності, продукції чи послуг на навколишнє середовище з урахуванням своєї екологічної політики і цільових екологічних показників.

Термінологічний апарат стосовно екологічної політики регламенто-

вано в міжнародних стандартах ISO 14000 "Системы экологического менеджмента", зокрема в стандарті ДСТУ ISO 14001 "Системы управления окружающей средой. Требования и руководства к применению". Згідно з зазначеними документами екологічна ефективність підприємства — це вимірюючі результати системи управління навколишнім середовищем, пов'язані з контролем організації її екологічних аспектів, що базуються на її екологічній політиці, а також на цільових і планових екологічних показниках [1].

Таблиця 4. Внутрішні показники оцінювання забезпечення економічної стійкості підприємства ВПГ

Складова економічної стійкості (характеристика)	Показники оцінки
<i>Матеріально-сировинна стійкість</i> Характеризує результативність використання сировини, матеріальних запасів і резервів, що знаходяться в розпорядженні підприємства	Показник матеріаломісткості продукції E_m
	Матеріаловіддача
	Матеріалозабезпеченість роботи фондів
	Матеріалозабезпеченість праці
	Коефіцієнт використання виробничої потужності
<i>Виробнича стійкість</i> Характеризує наявність і результативність використання виробничих ресурсів на підприємстві	Фондовіддача основних засобів
	Фондоозброєність ОЗ
	Коефіцієнт оновлення основних фондів
	Коефіцієнт вибуття основних фондів
	Коефіцієнт зносу основних фондів
	Коефіцієнт придатності основних фондів
	Віддача нематеріальних активів
	Виріток
	Вироблена продукція на одиницю фонду оплати праці
	Темп зростання продуктивності праці
<i>Фінансова стійкість</i> Характеризує наявність і результативність використання фінансових ресурсів підприємства, а також здатність підприємства в майбутньому не мати прострочених платежів за своїми зобов'язаннями	Коефіцієнт співставлення продуктивності праці і заробітної плати
	Коефіцієнт автономії
	Коефіцієнт фінансової незалежності
	Коефіцієнт співвідношення оборотного капіталу і поточних зобов'язань
	Коефіцієнт поточної ліквідності
	Коефіцієнт швидкої ліквідності
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності
	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами
	Коефіцієнт забезпеченості запасів власним капіталом
	Коефіцієнт відновлення платоспроможності
Коефіцієнт маневрування	
<i>Інвестиційна стійкість</i> Характеризує здатність підприємства максимальний прибуток при мінімальній ризикованості вкладання коштів	Рентабельність інвестицій
	Термін окупності капітальних вкладень
	Обсяг інвестицій у виробництво до загального обсягу виробленої продукції
<i>Маркетингова стійкість</i> Характеризує наявність незадоволеної потреби цільового ринку в роботах і послугах, що виробляються (надаються) даним підприємством при певному рівні ціни і якості [5, с. 20].	Коефіцієнт оновлення асортименту
	Коефіцієнт освоєння ринку
	Коефіцієнт монополізації ринку
	Коефіцієнт конкурентоспроможності
	Рентабельність продажу
	Темп зростання обсягів реалізованої продукції
	Співвідношення витрат на маркетингові дослідження і загального обсягу реалізованої продукції
<i>Управлінська стійкість</i> Характеризує відповідність і ефективність організаційної структури управління умовам внутрішнього і зовнішнього середовища	Частка управлінського персоналу
	Прибуток на одного управлінця
	Частка управлінців, які мають вищу освіту
	Коефіцієнт економічності організаційної структури

Таблиця 5. Соціальна стійкість підприємства ВПГ

Підсистема	Характеристика показників	Показники оцінки
Трудовий потенціал	Ступінь адаптованості трудового колективу підприємства до умов виробництва, мотивація праці	Частка робітників, які мають вищу освіту
		Частка робітників, які мають спеціальну освіту
		Рівень стабільності кадрів
		Рівень професійної підготовки
		Відносна економія чисельності працюючих
		Зарплатовіддача
		Зарплатомісткість одиниці продукції
		Середня зарплата основних робітників
		Темп росту заробітної плати на 1 працівника, %
Мотивація праці		Відношення середньої заробітної плати на підприємстві до середньої заробітної плати по промисловості області

Сьогодні велику увагу приділяють екологічній безпеці соціально-економічного розвитку суспільства і навколишнього середовища, яку характеризують екологічною стійкістю.

Екологічна стійкість на рівні підприємства ВПГ — це здатність підприємства забезпечити довготривале дотримання правил, норм і нормативів щодо охорони навколишнього середовища, що дотримуються в поліграфічній діяльності (НПАОП, ГОСТ, ДСанПіН, ДБН) [5, с. 20].

При визначенні показників оцінки екологічної стійкості потрібно приділити увагу екологічній безпеці людини (робітників підприємства або члени його сім'ї) — головного об'єкта будь-якої екосистеми. Всі види природних і технологічних впливів сприймаються людиною і відображаються на змінах параметрів його стійкого стану.

На базі вивчення законодавства та державних, міжнародних нормативів щодо охорони навколишнього середовища, зокрема підприємствами видавничо-поліграфічної галузі [1, 2], запропоновано використовувати такі показники та нормативи при оцінці екологічної стійкості підприємства:

— показники, що характеризують безпечність умов праці на виробництві. Сюди відносять норми до виробничого і технологічного устаткування та робочих місць, норми до електроустановок та інженерних мереж (електроустановки, освітлення, водопостачання, каналізація, опалення, вентиляція і кондиціонування) тощо;

— показники, що характеризують безпечний стан навколишнього середовища. Вони містять норми граничної концентрації шкідливих речовин і хімічних сполук;

— показники, що містять нормовані вимоги до джерел забруднення навколишнього середовища. До них відносять гранично допустимі викиди у водні басейни, гранично допустимі викиди в атмосферу, гранично допустимі рівні фізичного впливу у вигляді радіаційного, електромагнітного випромінювання, вібрацій, шуму, освітлення тощо;

— показники, що містять правила і норми для правової, організаційної і виробничих структур по уніфікації взаємних дій в сфері природокористування. До них відносять

нормоване використання природних ресурсів, містобудівні та будівні правила, гранично допустиме навантаження на природне середовище [3].

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1. На сьогодні серед економістів відсутня єдина думка щодо того, які конкретні показники діяльності підприємств потрібно вважати показниками його економічної стійкості. Існують різні підходи до оцінки економічної стійкості підприємства, зокрема ряд авторів при виборі показників базується на визначенні складових економічної стійкості, інші — пропонують певний перелік показників, що відображають негативні моменти, тенденції економічної діяльності підприємств.

2. Оскільки формування стійкої соціально-економічної системи базується на принципах стійкого розвитку, то пропонуються критерії оцінки трьох її складових: екологічної, економічної, соціальної.

3. Нами сформована система показників, що базується на визначенні складових економічної стійкості. На відміну від традиційної системи показників, що оцінюють тільки фінансову складову, до неї додатково введені показники оцінки різних видів діяльності підприємств.

4. Наведений перелік показників оцінки екологічної стійкості базується на базі вивчення законодавства та державних, міжнародних нормативів щодо охорони навколишнього середовища. Розглядаються показники оцінки соціальної та екологічної стійкості підприємств ВПГ

Наведена система показників може бути покладена в основу комплексної оцінки економічної стійкості підприємств ВПГ.

Подальше дослідження забезпечення економічної стійкості підприємств ВПГ вимагають формування інтегрального показника. Побудова інтегрального показника вирішує задачі узагальнення всієї системи показників і визначення характеру динаміки розвитку підприємства.

Література:

1. ДСТУ ISO 14001-1997 "Системи управління оточуючої середой.

Состав и описание элементов, руководящие указания по их применению" [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.stroyres.com.ua/gost_view.php?id=2900

2. НАОП 1.9.40-2.06-83 (ОСТ 29.12.1.002-83) ССБП. "Виробництво поліграфічне. Друкарські процеси. Вимоги безпеки" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://normativ.com.ua/ot/tdoc6992.php>

3. Белов Г.В. Экологический менеджмент предприятия. — М.: Логос, 2006. — 239 с.

4. Брянцева И.В. Диагностика и управление экономической устойчивостью строительного предприятия: теория и методология. — Хабаровск, 2004. — 33 с.

5. Витковская Н.Н. Обеспечение устойчивого развития промышленного комплекса региона на основе инноваций // Автореф... на соиск. уч. ст. канд. экон. наук. — М., 2008. — 28 с.

6. Золотов А.А. Оценка устойчивости функционирования и развития предприятий нефтегазовой промышленности // Автореф. на соиск.уч.ст.канд.экон.наук. — Пермь, 2003. — 25 с.

7. Иванов В.Л. Управление экономической стійкістю промислових підприємств (на прикладі підприємств машинобудівного комплексу) / Східноукр. нац. ун-т ім. В.Даля; [Відп. ред. Уманський О.М.] — Луганськ, 2005. — 266 с.

8. Поліщук О. А. Теоретико-методологічні основи оцінки економічної стійкості сільськогосподарських підприємств // Економіка: проблеми теорії та практики. — Д., 2007. — Вип. 225. — Т. 2. — С. 367—374.

9. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь. 5-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2007. — 495 с.

10. Русак М.А., Русак В.А. Основы финансового анализа. — Мн.: ООО "Меркавание", 1995. — 196 с.

11. Стан Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюдвачів видавничої продукції на 01.08.2008 р. // Державний комітет телебачення і радіомовлення України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://comin.kmu.gov.ua/>

12. Статистичні дані по видавничо-поліграфічній галузі за даними державного підприємства "Інформаційно-аналітичне агентство" (Держаналітінформ). — Режим доступу : http://www.iaa.kiev.ua/index_ukr.html

13. Стоянова Е.С. Финансовый менеджмент: Российская практика. — М.: Перспектива, 1995. — 308 с.

14. Стоянова Е.С. Финансовый менеджмент: теория и практика. — М.: Перспектива, 1996. — 305 с.

15. Старикова С.С. Экономическая устойчивость предприятия: Методический подход // Автореф. на соиск. уч. ст. канд. экон. наук. — Самара, 1999. — 20 с.

Стаття надійшла до редакції 11 листопада 2008 р.